

STADSHOLMEN

STENBODARNE 2

Fjällgatan 25, 29, 31

SÖDERMALM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

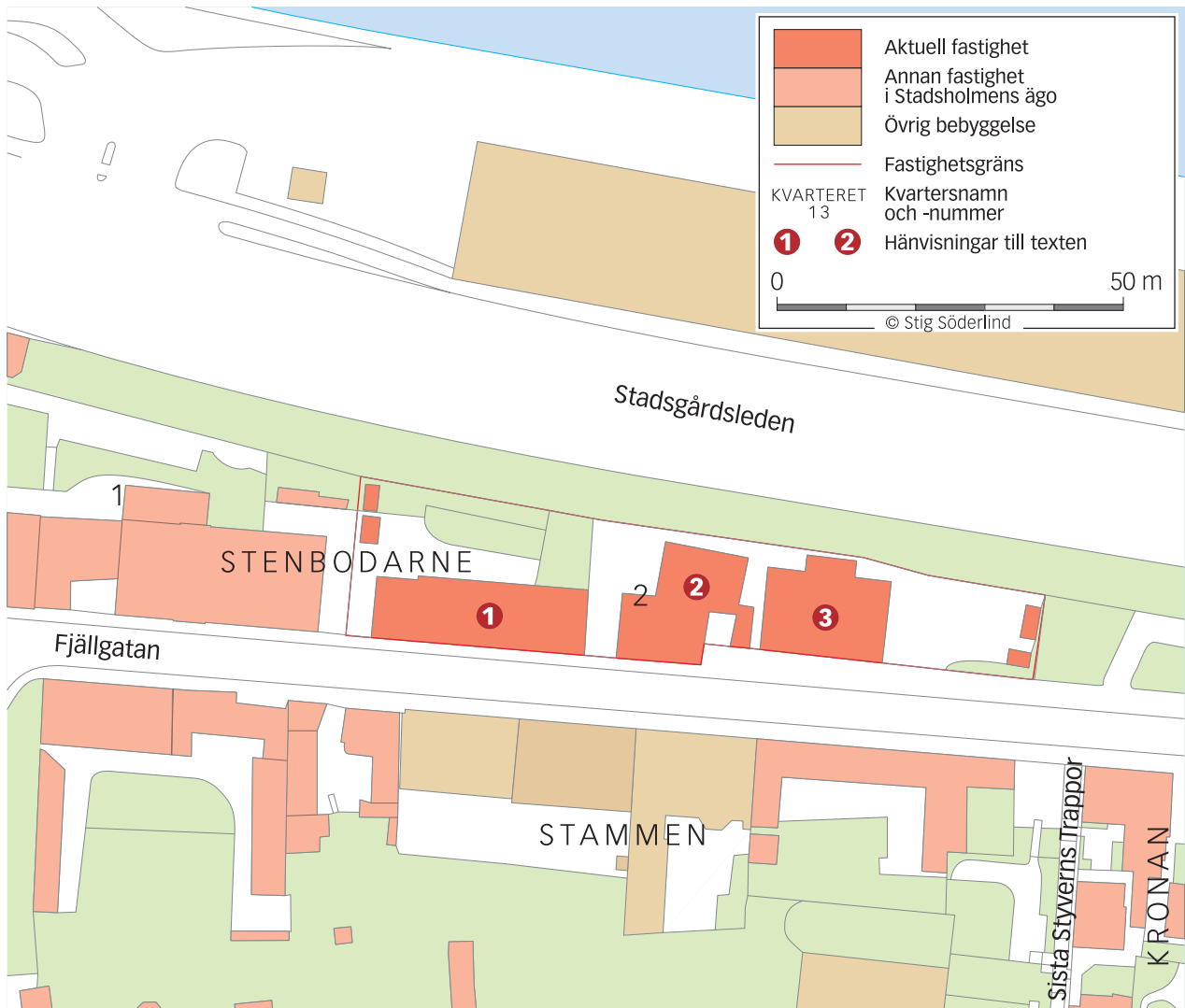
Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- 1** FJÄLLGATAN 25
- 2** FJÄLLGATAN 27
- 3** FJÄLLGATAN 31

GÅRDSMILJÖ VID FJÄLLGATAN 25 ÅR 1934. OKÄND FOTOGRAF. SSMFA34090.

Stenbodarne 2 består av tre stenhus placerade längs Fjällgatan och med utsikt över strömmen. Det första att uppföras, den så kallade Schinkelska malmgården från 1700-talet, är det äldsta bevarade huset längs Fjällgatans norra sida.

År 1839 uppfördes en bostad- och ekonomibyggnad till malmgården, Fjällgatan 29, och under 1860-talet uppfördes Fjällgatan 31, Sveriges första småbarnshem.

Byggnaderna har ägts och präglats av framgångsrika affärsmän och deras verksamheter. Här har bland annat bedrivits boktryckeri och barnhem. Framförallt den Schinkelska malmgården vittnar om den välburne borgarens bostadsförhållande under 1700–1800-talet, men även Fjällgatan 29 och 31 har varit bostäder för andra inom samhället betydande personligheter, bland annat keramikern Wilhelm Kåge i Fjällgatan 29 och Anna Lindhagen i Fjällgatan 31.

De tre byggnaderna är goda representanter för sin tids byggnadsskick med välbevarade exteriörer och interiörer.

Fjällgatan 25 och 27 är blåvärderade enligt Stock-

holms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Det innebär att de har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde. Fjällgatan 31 är grönvärderad vilket innebär att den har ett särskilt kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Under 1600-talet fanns på den norra och branta sidan av nuvarande Fjällgatan stora tomter som bland annat utnyttjades till trädgårdsodlingar. Tomterna på södra sidan av gatan var mindre och bebyggda mestadels med trähus. Närheten till vattnet gjorde att många av de boende var verksamma inom sjöfarten eller arbetade vid något av skeppsvarven. En brand ödelade större delen av bebyggelsen i Katarina församling 1723. På Fjällgatans sydsida byggdes, precis som före branden, timmerhus, och på de terrasserade

FJÄLLGATAN 29 MED UTSIKT ÖVER STRÖMMEN 1929.
FOTO: F. FLODIN. SSME25258.

FJÄLLGATANS NORRA DEL MED FASTIGHETENS TRE BYGGNADER.
OKÄNT ÅRTAL. FOTO: M. ANDERSSON. SSMF71715.

bergstomterna norrut anlades trädgårdstäppor. Genom myndigheternas förbud mot trähusbyggande senare under 1700-talet uppfördes fler och fler stenhus. De flesta bevarade bostadshusen av trä kan därför dateras till det tidiga 1700-talet.

Under 1800-talet kompletterades Fjällgatans låga bebyggelse med några flervåningshus. Då Stadsgården sprängdes fram under århundradets senare del försvann flera hus vid Fjällgatans norra sida och sammanhanget med hamnen förlorades. År 1907 byggdes Stadsgårdshissen för hamnarbetarna och ungefär samtidigt sprängdes för Katarinavägen och Renstiernas gata vilket medförde att Fjällgatan bröts och delades i två. Den västra delen heter numera Mäster Mikaels gata.

Fjällgatan har idag en unik gatubild med välbevarad trä- och stenhusbebyggelse från 1700-

och 1800-talen. Väster om Lilla Erstagatan har inga kompletteringar eller påbyggnader av husen skett under 1900-talet. De grönskande trädgårdarna på sluttningarna är också en viktig del av miljön. Redan 1913 motionerade Anna Lindhagen, ledamot av stadsfullmäktige, om att området skulle bli ett kulturresevat och räddas åt eftervärlden. Beslutet kom dock att dröja till 1956.

HISTORIK

I bergsslutningen mellan Stadsgården och Fjällgatan fanns förr en serie långsmala tomter, delvis terrasserade, i nord-sydlig riktning. Nere vid vattnet låg stora hamnmagasin och bostadshusen var placerade uppe vid gatan. Stenbodarne 2 består av flera intill varandra sammanslagna tomter.

Under 1800- och 1900-talets början förminskades tomtens areal på grund av utökad infrastruktur. Bland de hus som då försvann var ett åttkantigt lusthus av sten uppfört i två våningar.

Fjällgatan 25, hus nummer 1 på kartan

Omkring 1730 omnämns egendomen med handelsman Sven Karlstens avbrända stenhus. Möjligtvis kan det varit stadsbranden 1723 som härjat på tomten. År 1738 inköpte rådman, sedan borgmästaren, Johan In de Betou fastigheten. Sannolikt uppförde han ett stenhus i en våning som idag motsvarar bottenvåningen på Fjällgatan 25. Enligt en försäkringshandling från 1783 innehöll byggnaden sex rum men troligtvis fanns även ett kök som inte nämndes. Tomten

INTERIÖR FRÅN WILHELM KÅGES HEM, FJÄLLGATAN 29.
FOTO: HASSELBLADS 1941. SSMF30006.

VY FRÅN VATTNET I NORR ÖVER FASTIGHETENS TRE HUS. FOTO: J. MALMBERG.

bestod av terrasser av gråstensmurar ned mot vattnet som förbands av sandstenstrappor med järnledstänger. På tomten stod ett tvåvånings lusthus och nere vid sjön fanns saltbodar.

David von Schinkels malmgård

Egendomens nästa ägare, kommerserådet David von Schinkel, är den som har gett gården dess namn. David Schinkel var från Tyskland och kom till Sverige 1759. Han blev tidigt en skicklig köpman inom järn- och rederibranscherna och kom 1790 att adlas. De stora framgångarna medförde att han strax därefter kunde införskaffa sig egendomen vid Fjällgatan med vacker placering och trädgård på bergskanten. År 1794 lät Schinkel bygga på huset till sin nuvarande höjd, samt inreda vinden. Byggnadsritningarna, tillsammans med värderingen från 1796, ger en god bild av dess karaktär. I bottenvåningen fanns sju rum och en genomgående portgång från gatan till gården. På vinden fanns fyra bostadsrum.

Efter Schinkels bortgång ärvdes egendomen av

hans son, Johan Schinkel, kammarherre och brukspatron. I en försäkringsbeskrivning fanns spannmålsmagasin, saltbodar och uthus på tomten. Johan Schinkel dog 1840 och hade då blivit adlad von Schinkel. Egendomen såldes till änkefru Johanna Holmlund som 1847 sålde vidare till kammarrådet Johan Falkman vars familj bodde på malmgården omkring 10 år. Hustru Jakobina skildrade malmgården i sin minnesbok:

”Huset var vackert och väl underhållet, dess ena fasad låg åt gatan och söder, den andra åt Saltsjön och norr. På ena sidan gick från huset en halvhög trappa ned på en sandgård, där det stod två gamla lindar, en i vardera hörnet närmast trädgården, som var i terrassform och omgiven av ett järnstaket. Det var tre trappor till nedersta delen, i andra terrassen fanns ett tvåvåningshus, som hade ingång till den övre delen från den terrassen. På ömse sidor om sandgången fanns en gräsgård, den ena bebyggd med två små boningshus, den andra med uthusen, vilka då voro utdömda, emedan de voro av trä.”

FJÄLLGATAN 25. FOTO: J. MALMBERG.

Gården under 1800-talets andra hälft

Omkring mitten av 1800-talet köptes malmgården av den framgångsrike bokförläggaren och bokhandlaren P. G. Berg och hans måg, sjökaptenen Kempff. Berg flyttade till Fjällgatan 25-29 och bedrev en affär och förlag i huset fram till 1881. Under sin tid ersatte han det västra uthuset vid huvudbyggnadens gavel med ett stenhus i en våning innehållande vedbod och avträden. Det östra uthuset hade byggts till med en välvd källare och vind 1846. Samma år beskrivs huvudbyggnaden för första gången med takkupor och balkong mot norr. Under slutet av 1800-talet ersattes den ursprungliga gatuentrén av ett fönster och den nya porten tillkom i planket.

I anteckningar efter Harry Kempff, barnbarn till P. G. Berg, beskrivs fastighetens tomt avgränsas av plank. Framför huvudbyggnaden mot norr var en öppen plats med två stora lindar. På terrasserna var gräsmatta, prydliga rabatter, några få fruktträd och massor krusbär och vinbärsbuskar.

Tiden omkring sekelskiftet 1900

År 1899 sålde den sista ägaren, grosshandlaren Per Adolf Collijn, fastigheten till Stockholm stad som inrättade Stockholms stads barnhärberge vilket under 1920-talet ersattes av Stockholms stads lärlingshem för flickor. Därefter har byggnaden fungerat som studentnation och bostäder. Under 1920- 1930-talet moderniserades huset med vatten, avlopp och kök. Den östra paviljongen byggdes på med en våning.

Upprustning och renovering

År 1986 moderniserades huset i samråd med Stads-museet. Nya kök inrättades i västra paviljongen samt våtrum i samma läge som de äldre. Förändringarna medförde inga större ingrepp i planlösningen och äldre snickerier bibehölls. År 1994 genomfördes ytterligare förändringar med igensättningar av dörrar samt ny mellanvägg på våning 3.

FJÄLLGATAN 29. FOTO: J. MALMBERG.

Fjällgatan 29 uppförs, hus nummer 2 på kartan

År 1839 uppfördes ett vinkelbyggt, fritt liggande stenhus i en våning. Byggnaden var ett bostads- och ekonomihus till malmgården, nuvarande hus nummer 2 på kartan. Enligt en brandförsäkring från 1846 beskrivs huset i två delar. Dels ett stenhus mot gatan och dels en tillbyggnad av sten mot norr. I huset mot gatan fanns en förstuga med kalkstensgolv, kök med spis, tre rum mot gatan med kakelugnar, franska papperstapeter, garderob, fönster- och fotpaneler. Här fanns även en bagarstuga med ugn, spis, inmurad järnpanna och kalkstensgolv. Från förstugan gick en stentrappa till vinden, stängd med järndörr. Vinden hade brandbotten. Taket var enkelt och lagt med tegel.

Stenhuset i vinkel mot norr innehöll ett stall för fyra hästar, selkammare, en bod, vagnshus och ett rum med kakelugn. Från stallet fanns en uppgång på trätrappa till höskulle.

Enligt Harry Kempff, barnbarn till P. G. Berg som ägde fastigheten under 1800-talet, var Fjällgatan 29 inredd för Bergs tryckeri med tillhörande magasin mot norr.

En inventering från 1912 utförd av Samfundet S:t Erik beskriver huset med 1700-talsdörrar samt rund kakelugn från 1700-talet med blomstermotiv i grönt och lila.

Wilhelm Kåges nyrenoverade bostad

Under 1920-talet byggdes huset om till en enfamiljsbostad. Innan renoveringen visar uppmättningsritningar daterade 1927 att husets äldre funktioner förändrats något. Det ursprungliga stallet hade byggts om till förråd och bodar, den äldre bagarstugan omnämns som verkstad med entré från gatan och ett rum på vinden kallades kakelrum.

Vid renoveringen inreddes stenhuset mot gatan till bostadsrum och platsen för bagare Jonssons ugn i bageriet blev till badrum. På vinden inreddes rummet med järnkamin, tapeter och panelat tak. I den norra vinkelbyggda delen inreddes ett bostadsrum med bjälktak, en trätrappa med balustrad och kakelugn. I huset bodde keramikern vid Gustavsberg, Wilhelm Kåge, under många år.

Gården renoverades med oregelbunden stenläggning av öländsk kalksten, plintar med järnräcke på

URSPRUNGLIG KALKSTENSTRAPPA MED S- FORM, FJÄLLGATAN 29. FOTO: J. MALMBERG.

muren samt en rundel på gården. Under 1970–1980-talet togs delar av stenläggningen bort och gräsmatta anlades.

Upprustning och renovering

Den senaste renoveringen genomfördes under 1990-talet då en vägg upptogs mellan ett rum vid gatan och det äldre köket mot gården. Ny köksutrustning installerades i rummet mot gatan. Därefter har endast ytskiktsrenoveringar genomförts.

Brincks nybyggda hus, Fjällgatan 31, hus nummer 3 på kartan

I unga år kom skåningen Gustaf Nils Petter Sommelius,

född 1801, till Stockholm. Sommelius var anställd i Frans Schartaus firma men kom senare att själv bli en framgångsrik industriidkare. År 1841 anlade han Stockholms första oljeslageri vid Stadsgården. I fabriken pressades oljan ur linfrön genom kvarnar och stampverk. Sommelius blev snart en förmögen man och köpte sig flera hus nere i staden, och på berget växte hans företag ut. År 1865 uppfördes Fjällgatan 31 och 1881 tillkom verandan. Idag är huset det enda som finns kvar av Sommelius stora företag. Tre år innan det uppfördes avled Sommelius men rörelsen hade då tagits över av familjen Brinck, det vill säga Sommelius dotter tillsammans med man, grosshandlaren Edvard Brinck.

FJÄLLGATAN 31. FOTO: J. MALMBERG.

Sofia småbarnsskola

År 1883 förvärvade staden byggnaden i samband med Stadsgårdens utbyggnad och år 1900 flyttade Katarina småbarnsskola in, nuvarande Sofia småbarnsskola. Enligt rykten var skolan ”ett av de mest moderna och förebildliga daghemmen i Norden”. En österrikisk professor och barnpsykolog, Hildegard Hetzer, kallade den ”det vackraste jag överhuvudtaget sett som småbarnsskola”.

Småbarnsskolan var en inrättning för småbarn från fattiga hem, särskilt från hem där modern måste yrkesarbeta. Skolan var en av de första av detta slag i Europa och startade 1836. Ännu idag finns Sofia småbarnsskola i huset.

Under några år i slutet av 1920-talet och början av 1930-talet bodde Anna Lindhagen i vindsvåningen. Anna var mycket engagerad i Stockholms äldre bebyggelse och en anledning att så många miljöer, kanske främst omkring Fjällgatan, är välbevarade.

Upprustning och renovering

Byggnaden ombyggdes 1881 och 1900 då den inreddes för småskolan. Under 1900-talet har flera små

förändringar genomförts. År 1987 moderniserades huset med våtrum och kök samt en mathiss vilket innebar att några äldre rum avdelades till mindre med nya mellanväggar. Förändringarna genomfördes främst i rummen mot gatan. Samma år renoverades gården. En äldre fontän och flaggstång revs och gården höjdes.

BYGGNADSBESKRIVNING

Fjällgatan 25

Gårdsmiljö

Fastigheten är belägen vid stadsgårdsbergets kant med huvudbyggnaden längs gatulinjen vid norr och paviljongerna på var sida. Väster om byggnaden finns en inkörsport till gården i en panelad vägg. Porten är tredelad med helfranska fyllningar med nupna hörn, rombformat mönster samt en dekorativ list. Det är oklart hur gammal porten är, den sitter dock inte på ursprunglig plats.

Tomten är terrasserad i tre nivåer. Den översta nivån omges av ett järnräcke med kulknoppar på gråstensmur och är gräsklädd med rabatter, buskvegetation och höga lövträd. Från porten går en grusgång till

GLASVERANDA BYGGD 1881, FJÄLLGATAN 31. FOTO: J. MALMBERG.

huvudentrén. Till mellannivån går en ursprunglig sandstenstrappa. Här finns gräsyta, rabatter och gatten, stenplattor och cementplattor. Till den tredje nivån gräsyta går en trärappa från den första nivån. I delar av muren finns ankarslut.

Vid det nordvästra hörnet står en sentida byggd och rödpanelad förrådsbyggnad.

Exteriör

Byggnaden består av två våningar och inredd vind. Sockeln är svartmålad av sandsten. Fasaderna är gulputsade under ett brutet och tegelklätt tak med valmade gavelspetsar och takkupa mot söder. Mot norr finns en takkupa med balkong. Till balkongen är en empirodörr med dubbla helfranska pardörrar och glasade överdelar. Fyllningarna är delvis rombformade och rektangulära med nupna hörn. Ovan dörren finns ett segmentformat överljusfönster med radiell spröjsning. Takfoten är putsad och profilerad.

Mot gatan finns sju fönsteraxlar i liv med fasaden. Den andra våningens fönster omges av dekorativa omfattningar i trä. Fönstren har en mitt- och tvärpost med utåtgående och delvis spröjsade bågar.

Beslagen är av 1800-talstyp och enstaka näbbslag av 1700-talstyp, senare tillkomna.

Entrépartiet är placerat mot norr och markeras av en ursprunglig trappa av sandsten med järnräcke och en slätputsad och beigemålad omfattning. Entrédörren är en halvfransk pardörr, från 1900-talets första hälft, med tre fyllningar varav spröjsade glastrutor i de övre.

På var sida om huvudbyggnaden finns en paviljong av sten som är putsad i en våning med profilerad och putsad takfot under ett plåttak. I den västra paviljongen finns sentida dörrar med tre fyllningar. Mot gatan finns runda fönster med mittpost och två bågar samt kvadratiska fönster med mittpost mot gården.

I den östra paviljongen finns runda fönster mot gatan samt fönster med mittpost från renoveringen under 1930-talet. Till källaren finns plåtdörrar av ursprunglig karaktär med rutlagda utanpåliggande bandjärn. Samtliga snickerier är rödmålade.

Interiör

Trapphuset har ett ursprungligt kalkstensgolv- och trappa med smidesräcke, målade väggar, en sockellist

RUM MED MÅLADE VÄGGMOTIV, FYL-
NINGSDÖRRAR OCH FÖNSTERPANELER I
FJÄLLGATAN 31. FOTO: J. MALMBERG.

från slutet av 1800-talet och kupolvalv. Dörrarna i trapphuset består av halvfranska pardörrar med småspröjsade fönsterpartier från 1800-talets slut, halvfranska enkeldörrar med profilerade foder och halvfranska pardörrar med dekorativa accenter, samtida kammarlås och profilerat foder. Högst upp finns en slät pardörr med nitad plåt av ursprunglig karaktär, samtida lås och gångjärnsbeslag.

I lägenheterna finns spår från 1794 års om- och påbyggnad med gustavianska fönster- och dörrfoder, furugolv och dekorerade kakelugnar. Flera rum har bröstningar med både profilerad och stenprofil från 1700-talet och 1800-talets förra hälft. Dörrarna är av varierande karaktär, bland annat finns helfranska enkeldörrar från 1700-talet med plattslagen mittfyllning, knoppgångjärn och samtida foder. Även helfranska pardörrar från 1800-talets förra hälft, med

dekorativa accenter vid anslagslisten och samtida mässingstrycken av posthornstyp.

Fönstren är placerade i välvda muröppningar, några med halvfranska paneler från sekelskiftet 1800 och med innerbågar.

Av eldstäder finns runda och flata kakelugnar med blomsterdekorer från 1700-talet, en öppen spis med dekorativ putsomfattning och hylla av kalksten från 1920-talet samt runda vita kakelugnar från 1800-talets förra hälft. Några kakelugnar är placerade i välvda nischer.

Fjällgatan 29, hus nummer 2 på kartan

Byggnaden som står placerad vid gatulinjen omges på båda sidor av en port. Den östra porten är placerad i en plåttäckt, putsad och rusticerad mur och dörrbladen består av grönmålad liggande panel.

ÖVRE TERRASSEN VID FJÄLLGATAN 25. FOTO: J. MALMBERG.

Porten leder till ett kullerstenlagt utrymme framför en garageport med äldre, profilerad brädpanel och bandgångjärn.

Den västra porten är placerad i ett plåttäckt och panelat plank. Parporten har tre fyllningar, dekorativt utsmyckade med räfflade ytor och rombformer. Sannolikt är porten äldre men hitflyttad vid renoveringen under 1920-talet.

Från den västra porten går en gång av ölandskalksten, cementplattor, kullersten och brädgång samt trappa av trä till en gräsklätt plan norr om huset. På planen finns en liten plats med betongsten. Gården omges av ett järnräcke mot norr med putsade pelare och överliggare.

Exteriör

Gathuset är uppfört i en våning med attikavåning. Det står på en putsad sockel och fasaderna är slätputsade i umbra kulör. Mellan våningarna finns en putsad list och mot taket en profilerad takfot under ett plåttäckt tak. I den östra fasadens andra våning finns en inlastningslucka till ett vindsrum. I bottenvåningen finns rektangulära fönster i liv med

fasaden. Fönstren är avdelade till två spröjsade bågar med innanfönster, några med vädringsfönster och kulknoppsgångjärn. Bottenvåningens fönster omges av grönmålade fönsterluckor av liggande panel. Den övre våningen har låga rektangulära fönster, avdelade till två kvadratiske rutor. I gatufasaden finns ett igenputsat fönsterparti, ursprungligen entrédörr, och i den västra fasaden finns ett blindfönster. Fönster och fönsterluckor är från renoveringen under 1920-talet.

Huvudentrén är placerad i den norra fasaden med en ursprunglig stentrappa med järnklamrar och järnräcke. Entrédörren är en bred helfransk enkeldörr med dekorativa fyllningar och ett spröjsat ovanfönster.

Tillbyggnaden mot norr har fasader lika gathuset men med tegeltak. Mot norr och väster finns fönster och altandörr med spanjolettbeslag från 1920-talet.

Samtliga snickerier är grönmålade.

Interiör

Invändigt bär huset spår från 1830-talet, men främst präglas det av renoveringen under 1920-talet med bland annat planlösning, lister och trägolv. Entré-

hallen och hallen har ett ursprungligt kalkstensgolv, putsade väggar och tak. Till vindsuppgången finns en äldre trädörr med helfranska fyllningar. Vindstrappan är en ursprunglig och S-formad kalkstenstrappa. Av äldre dörrar finns en helfransk enkeldörr av 1700-talstyp samt en halvfransk enkeldörr från 1800-talet. Övriga dörrar är i huvudsak från 1920-talet med samtida handtag, bland annat en glasörr med spröjsade rutor.

I det norra rummet finns bjälktak samt en senare uppsatt flat kakelugn, sannolikt från 1700-talet, med vita plattor och blå blomdekor. På vinden finns ett inrett rum med tak av pärlspontspanel.

Fönstren har djupa, raka och välvda fönsternischer.

Fjällgatan 31

Byggnaden är placerad vid gatlinjen och har vid den västra sidan en liten putsad byggnad som innehåller soprum med parport från gatan. Mellan de två huskropparna finns en port till en gång med betongplattor och trappor till den norra delen av tomten. Båda portar har profilerad liggande panel.

Öster om byggnaden finns ett grönmålat plank med portar till den innanför liggande gården som är utformad för barnverksamheten med betongplattor och sand, lekplatser med sandlådor samt höga lövträd. Mot norr avgränsas lekgården av ett spjälstaket på stödmur. Från gården går en trappa ned till den norra delen av tomten med järnstaket av metallnät. Gården renoverades 1987.

Exteriör

Byggnaden är uppförd med tidstypiska fasader i puts och en tillbyggd glasveranda mot norr. Bottenvåningen är rusticerad och avdelas mot den slätputsade ovanvåningen via en profilerad list. Takfoten är kraftig och taket är ett plåtklätt sadeltak. Bottenvåningens fönster har en välvd överdel medan övriga har en rak. Fönstren är äldre och har en putsad, profilerad omfattning. De är utformade med mittpost och två spröjsade bågar med innanfönster.

Entréporten är ursprunglig med ett igensatt ovanfönster och en helfransk pardörr med tre fyllningar, varav de övre består av galler. I fasaden mot öster finns dubbla pardörrar av lika karaktär, dock med halvfranska fyllningar.

Interiör

I huset finns, trots senare renoveringar, en avläsbar och välbevarad planlösning samt bibehållna snickerier från 1800-talets andra hälft och från tidigt 1900-tal. Flera av rummen bevarar sina volymer med sockelpaneler, taklister, takrosetter och djupa fönsternischer med paneler. Främst är det rummen mot gatan som förändrats med senare mellanväggar, kök och wc efter verksamhetens behov.

Trapphuset har ett ursprungligt kalkstensgolv och trappor, målade väggar och tak. Mellan den andra våningen och vindsvåningen finns en meanderbård målad på trappan och vinden kan avstängas med en ursprunglig järndörr.

I trapphusets bottenvåning finns ett äldre spröjsat fönster och en pardörr med småspröjsade fönster och täckta fyllningar. Övriga dörrar i huset är till största delen ursprungliga fyllningsdörrar. Både par- och enkeldörrar med tre halvfranska fyllningar, samtida foder och handtag i mässing av posthornstyp, från andra halvan av 1800-talet. På vindsvåningen finns tre äldre helfranska fyllningsdörrar med platta gångjärn av 1700-talstyp samt en pardörr med dekorativa accenter vid anslagslisten och samtida mässingstrycken av posthornstyp.

I huset finns flera vita kakelugnar.

I ett rum på den första våningen finns ett äldre dekorativt måleri på väggarna med blomslingor och bibliska motiv. Över ett dörrparti finns texten ”Jag vil le vara en stråle klar, ett litet solsken för mor och far”.

På vinden finns inredda gavelrum med tillhörande tamburer. Här bodde bland annat Anna Lindhagen under slutet av 1920-talet och början av 1930-talet. I tamburerna finns bevarad fast inredning med marmorbänkar, inbyggda skåp och hyllor.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.